

TÜRKÇEDEN OSMANLICAYA CEP KILAVUZU'NDAN KULLANIM YAYGINLIĞI KAZANMAMIŞ KELİMELER ÜZERİNE*

ON UNCOMMON WORDS FROM THE POCKET GUIDE FROM TURKISH TO OTTOMAN TURKISH

Hanifi VURAL **

ÖZ

Diğer diller gibi Türk dili de ilk konuşurundan itibaren tarihi süreçte gelişip büyüme ve yayılma yolunda çeşitli aşamalardan geçmiştir. Türk dilinin gelişim macerası, iç kümelenmeler ve dış temaslar olmak üzere iki ayrı yönden farklı görünüm ve nitelikler zemininde süregelmiştir. En eski devlet dillerinden biri olması bakımından erken dönemlerde başka kültürlerle alış veriş fırsatı bulmuş olan Türk dili, hem etkilemiş hem de etkiye açık konumda bulunmuştur. Canlı bir varlık olan dilin doğası çerçevesinde ve doğal bir seyir içinde sanatsal ve sosyal faaliyetlerin de etkisi ve katkısıyla yoluna devam etmiş olan Türk dili, özellikle Tanzimat'tan sonra kimi arayışlara ve hatta projelere konu edilmiş ve bir bakıma bazı düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bu yazıda, söz konusu bağlamda 1935 yılında yayımlanan Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu adlı eser hakkında bilgi verilecek ve burada önerilen söz kadrosundan günümüze kadar gelemeyenler tespit edilip değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dil, sözlük, Türk Dili, Türk Dil Devrimi, Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu

ABSTRACT

Like other languages, the Turkish language has passed through various stages in the historical process since its first speaker, on the way to growth and spread. The development

* Bu makale 23.11.2021 tarihinde dergimize gönderilmiş; 23.11.2021 tarihinde hakemlere gönderilme işlemi gerçekleştirilmiş; 30.11.2021 tarihinde hakem raporlarının değerlendirilmesi sonucu yayın listesine dâhil edilmiştir.

Makaleye atf şekli; Hanifi Vural, Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu'ndan Kullanım Yaygınlığı Kazanmış Kelimeler Üzerine, *Karabük Türkojoloji Dergisi*, Cilt/Sayı: IV (2021), Karabük 2021, s. 85-. ISSN 2667-7253/e-ISSN 2687-3885 DOI: 10.7596/katud.31122021.006

** Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü hvural@fsm.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-3082-1005>

adventure of the Turkish language has continued on the basis of different appearances and qualities from two different aspects, internal clusters and external contacts. Being one of the oldest state languages, the Turkish language, which had the opportunity to exchange with other cultures in the early periods, was both influenced and open to influence. The Turkish language, which continued on its way within the framework of the nature of language as a living entity and with the influence and contribution of artistic and social activities in a natural course, was subject to some searches and even projects, especially after the Tanzimat, and was subjected to some regulations in a way. In this article, information will be given about the work called Pocket Guide from Turkish to Ottoman Turkish, which was published in 1935 in this context, and those who have not survived from the list of words proposed here will be identified and evaluated.

Key Words: Language, dictionary, Turkish Language, Turkish Language Revolution, Pocket Guide from Turkish to Ottoman Turkish

Giriş

Bilindiği gibi, Anadolu’da konuşulan Türkçenin, yazı dili olduğu günden itibaren etkilendiği ve kısmen beslendiği dillerden, diğer bir ifadeyle Arapça ve Farsçadan uzak kalıp kalamama konusunda zaman zaman kimi çıkışlar ve görüşler ortaya çıkmışsa da¹ Yeni Türkiye dönemine kadar bu anlamda Türkçe lehine sonuçlanmış bir noktaya gelinememiştir. Konu, alfabe tartışmalarıyla birlikte² Tanzimat döneminde de farkı muhitlerde etraflıca ele alınmış, bu doğrultuda ‘gazete dili’ dolayısıyla, yazılanların geniş kitlelere ulaşması maksadıyla konuşma diline kısmen yaklaşılmaya çalışılmıştır. Yeni Türkiye döneminde birçok alanda olduğu gibi ‘dil’ alanında da pek hızlı bir değişim süreci başlamıştır. Türkçenin tarihî köklerinden gelen zenginliğini; bilim, kültür, edebiyat ve öğretim dili olarak kendine özgü taraflarını ortaya çıkarmak maksadıyla 12 Temmuz 1932’de Mustafa Kemal Atatürk’ün talimatıyla "Türk Dili Tetkik Cemiyeti" kurulmuş ve Cemiyet faaliyetlerine başlamıştır. Kurucular kurulunda devrin milletvekilleri ve tanınmış edebiyatçıları yer almış, ilk başkanı olarak da Samih Rifat Bey görevlendirilmiştir. Cemiyet, "Türk dilinin öz güzelliğini ve varsıllığını ortaya çıkarmak, onu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirmek" olarak belirlediği hedefler doğrultusunda daha Atatürk’ün sağlığında 1932, 1934 ve 1936 yıllarında üç kurultay yapmış, yönetim

¹ Ağah Sırrı Levend, “Dilde Özleşme Hareketinin Tarihiçesi”, Dil Devrimi Üzerine, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1967, s. 14-25.

² Bkz. Nurettin Gülmez, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Harfler Üzerine Tartışmalar*, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul 2006.

organlarını seçmiş ve sunulan bildirimler üzerine yapılan tartışmalar doğrultusunda dil politikasının çerçevesini netleştirmiştir³.

Cemiyetin ilk faaliyetlerinden biri de Cep Kılavuzları çalışmalarıdır. “İkinci Kurultay’da planlandığı üzere”⁴ 1935 yılında önce Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu sonra da Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu olmak üzere iki ayrı çalışma yayımlanmış, bir yandan da Büyük Türkçe Sözlük için çalışmalar sürdürülmüştür.

Bu yazıda, Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu’nun içeriğinden, madde başlarından söz edilecek ve 1935 yılında önerilen söz kadrosundan günümüze kadar gelemeyen kelimeler tespit edilip ortaya konulacaktır. Karşılaştırma için Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük’ün son baskısı esas alınacaktır.

Kılavuzun ön sözünde şu bilgilere yer verilmektedir:

“Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu adıyla ortaya konan bu kitap, Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzunun endeksidir. Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzunda yazılı Türkçe karşılıklar, alfabe sırasına alınarak, hangi Osmanlıca sözlere karşılık tutulmuş ise onlar da yanına yazılmıştır. Bunu böyle çıkarmakla düşünülen şey, Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzuna göre bir yazıyı okuyanlar, yazıda gördükleri bir Türkçe sözün ne demeye geldiğinde duraklarsa, bunu bulabilmelerini kolaylaştırmaktır. ...”⁵

Kılavuzun ön sözünde de belirtildiği gibi Cemiyet tarafından oluşturulan yeni kelimelerle yazılan metinlerin doğru anlaşılması için böyle bir çalışmaya gerek görülmüştür. Diğer bir ifadeyle Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu bir bakıma Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu’nun yazmada ve anlamada ortaya çıkaracağı aksaklıkları giderme amacıyla hazırlanmıştır. Yine bu amaç doğrultusunda taşınabilirliği de hesaba katılarak çalışma, cep kitapçığı hacmiyle yayımlanmıştır. 340 sayfadan oluşan bu cep lügatinde izlenen yöntem şöylece sıralanabilir:

1. Osmanlı Türkçesindeki Arapça veya Farsça kelimeler açıklama bölümüne, önerilen karşılıklar da madde başı olarak yazılmış:

Acıklılık : Fecaat

Açım :Küşad

2. Eş anlamlı veya yakın anlamlı kelimeler bir maddede toplanmış:

Acılar : 1. Alâm; 2. Evcâ

3. Karşılıkları verilen Arapça veya Farsça kimi kelimelerin Fransızca karşılıkları da verilmiş:

³ Zeynep Korkmaz, *Türk Dilinin Tarihi Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi*, Ankara 1963.

⁴ Geoffrey Lewis, *Trajik Başarı Türk Dil Reformu*, (Çev. Mehmet Fatih Uslu), Paradigma Yayınları, İstanbul 2007, s. 74.

⁵ *Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul Devlet Basımevi, 1935, s. III.

Açık : 1. Zimmet; 2. Müsteban; 3. Mekşuf; 4. Aleni; 5. Münhal : Vacant; 6. Celi : Clair, ouvert, evident; 7. Bâhir, hüveyda, ayan, zâhir, aşikâr : Clair, apparent, ouvert, evident; 8. Vâzlı : Clair

4. Madde başının terim olduğunu belirtmek üzere önerilen kelimeden hemen sonra (T.) kısaltmasına yer verilmiş:

Ağanlar : Usul (T.)

5. Kimi maddelerde parantez içinde eşanlamı kelime veya kelimelere gönderme yapılmıştır:

Angı (Bak: ün, ad, san, kü) : Şöhret : Reputation, renom, renomee, celebrete

Cep Kılavuzunda Yer Alan Örnekler

Baştan sona taranan kılavuzun madde başları Türk Dil Kurumunun genel ağ ortamındaki Güncel Türkçe Sözlük'teki madde başlarıyla karşılaştırılıp önerilenlerden günümüze kadar gelemeyenler tespit edilerek listelendi:

A	Aktıcı, aktılı : Ecîr
Abay : Dikkat : Attention ⁶	Aktsız : BilâücretAlaca verece : Teslim teslimüm
Abaylamak : Dikkat etmek	Alacı : Cellad
Abaylı : Dikkatli	Alağız : Zemmam
Acık : Facia	Alaç : Müsadere : Cofiscation
Acır : Merhametli	Alaç etmek : Müsadere etmek
Acunsal : Âlemşümül, cihanşümül : Mondial	Alçaklama : Hakaret
Açılama : İstikşaf.	Alçaklanmış : Muhakkar
Açılamak : İstikşaf etmek	Aldaç : 1. Desise, mekr, firib, hile, hud'a 2. Kâzib
Açım söylevi : Nutku iftithah.	Aldanık : Mağbun
Açın : Keşf	Algı : Ganimet
Açınlamak : Keşfetmek.	Alımca : 1. Aavid 2. Caize
Açınlanmış : Mekşuf	Alımcı : Tahsildar : Percepteur
Açkı : Cila, saykal [Kelime bu anlamda kullanılmıyor.]	Alımsa : Tahsildar
Adanç : Vâd : Promesse	Alımsa veren : Raşi
Ağal : Havas	Alınç : Mehuzat, tahsilât, makbuzat
Ağan : 1. Sâid; 2. Şahab	Alıt : Makbuz : Reçu
Ağanlar : Usul (T.)	Almaş : Becayış
Ağbide : Âbide	Altüstleme : Takdim ve tehir
Ağbit : Âbid	Alveri : Muamele
Ağbidevî : Âbidevî	Anak : Hafıza : Memoire
Ağım : Suud	Anasal : Esasi : Costitutionnel
Ağrsamak : İstiskal etmek	Angı : Şöhret : Reputation, renom, renomee, celebrete
Ağlamsık : Mütébaki	Angular : Meşahir
Akağ : Mecra	Anık : 1. Müstaid, kabiliyetli; 2. Müheyya
Akımsar : Nikbin : Optimiste	Anıklık : Ehliyet, kabiliyet, istinad
Akınmak : Meyletmek	Anlaşıp : Mütelif
Akız : Seyyale	Anlatığ : Medlül
Akılık : Nuhâ : Moelle	Anlatık : Fıkra : Anecdote
Akkın : Selis	Anmaç : Bergüzar : Souvenir
Akkınlık : Selaset	Antbeti : Ahidname
Aklamak : Tebriye etmek : Acquitter	Ahtbozan : Ahidşiken
Akkan : Sathı mail	Antbozmak : Nakzı ahdetmek : Parjurer, violer, son serment
Aksa : Ârıza : Entrave	Antil : Mukaddime
Aksalar : Avarız	Antsıyan : Ahidşiken
Aksoyluk : Asalet, necabet, esalet : Noblesse	
Akti : Ücret : Salaire	

⁶ Kılavuzun yazımına bağlı kalındı.

Antsiymak : 1. Nakzı ahdetmek :Parjurer, violer, son serment; 2. Hanis olmak.
Aptalavlıyan : Eblehfirib
Ar akademisi : Güzel San'atlar Akademisi
Aral : Cezairi müctemia
Aramaç : Taharri : Fouille
Aran : İtidal
Arasil : Mütevazi, müvazi
Arasilsız : Gayrimüvazi
Arda : Aile : Famille
Ardaç : Peyk
Ardala : Zeyl : Appendice, supplement
Ardalamak : Tezyil etmek : Adiondre, Ajouter un uppendice
Ardamak : Terdif etmek : Faire accompagner
Ardın arđın : Kahkari
Arıĝ : 1. Münakkahi; 2. İsmet
Arıkan : Halisüddem
Arılama : 1. Tasfiye : Liquidation, epuration; 2. Tezkiye
Arın : Pakize
Arkış : Kafile
Arkuru : HamailiArısı- : Beyne : İnter
Arıbaĝınc : Menutiyeti mütেকabile, tâbiiyetimütেকabile : Interdependance
Arıma : Müdahale : İntervenir
Arıulusal : Beynelmîlel : International
Artamak : Baki kalmak : Survivre
Asad : Unvan, mahlas
Asadlama, asadlanma : Tahallûs
Asbetik : Müzakere
Asdirektör : Müdürî şâni
Asıda : Muallâk : En suspens
Asıda bırakmak : Muallakta bırakmak
Asıĝ : Menfaat, menafî, faide : Profit, interes
Asıĝcıl : Menfaatperest
Asıĝlanma : İntifa
Asıĝlanmak : İstifade etmek
Asıĝlanmış : Müstefid
Asıĝlı : Müfid, nafi
Asılĝan : Musallat
Asımtakım : Hulliyyat
Ashıbir : Hemasil
Asman : Avize : Lustre
Aşuur : Tahteşşuur
Astöz : Faraziye : Hypothese
Astözel : Farazî : Hypothetique
Astüzük : Talimat : Reglement
Asuĝman : Asüman :Ciel
Aşırım : İhtilas
Aşırta : İhtiras
Ataĝ : Vasi : Tuteur
Ataĝlık : Vesayet : Tutelle
Atan : -endaz
Atayık : Ceddanî : Atavique
Atayıklık : Ceddaniyet : Atavisme
Ateşĝet : Ateşĝede
Atınc : Mermi

Avlı : Harim : Senatuire, enceinte
Avunç : Teselli : Consolation
Aybit : Bârî
Ayırĝa : Nifak, tefrika, nifaku şikek
Ayırmaç : Fârika
Ayırtsamak : Tecrid etmek : İsoler
Ayıt : Bahs : Propos, question, chapitre
Ayıtılan : Mezkûr
Ayıtılmak : Bahsetmek : Parler, traïter
Ayle : Aile
Ayral : İstisnaî, şaz, müstesna
Ayrallık : İnsaniyet
Ayaram : Tafsilat : Detail
Ayramak : Müstesna tutmak, istisna etmek
Ayramlamak : Tafsil etmek : Detaïller
Ayramlarıye : Tafsilatiye : En detail
Ayramlar : Teferruat : Details
Ayrsız : Bilâistisna : Sans exception
Ayrıç : Fasl
Ayrıksın : Tuhaf, acayib : Excentrique
Ayrıs : Muhalefet : Opposition
Ayta : Hitabe, hutbe
Aytaç : Hatib
Aytamak : Hitab etmek
Aytanç : Muhatab : Interlocuteur
Aytar : Muahabir : Correspondant
Ayta söylemek : İradı hitabe etmek
Aytaşma : Muhataba : Conversation
Ayta vermek : İradı hitabe etmek
Aytaşma : Münazara, mübahase, münakaşa : Discussion
Aytaşmak : Münazaraetmek , mübahase etmek : Disculer
Ayyıl : Senei kameriye
Azay : Asgari : Minimum
Azı : İhtilal, isyan : Revolte, rebellios
Azınc : Dalâlet : Egarement, aberration
Azıyan : İhtilâlcî, asi, baĝı
Azıyanlar : Usat
Azrak : Ender

B

Baĝı : Sihir
Baĝın : İrtibat
Baĝınan : Râm, münkad.
Baĝınc : Menutiyet
Baĝıncılı : Menut : Dependent
Baĝınlı : Tâbi
Baĝınmak : Tabiiyet etmek, inkiyad etmek, râm olmak
Baĝınsız : Müstakil, gayritabii : İndependent
Baĝlanışma : Nikâh
Bakıt : Mirsad
Bakman : Müfettiş
Bakmanlık : Müfettişlik
Bahĝ : Şehir : Ville
Barıma : Muhafaza

Barımak : Muhafaza etmek	Berilemek : Tebriye etmek, ibra etmek : Acquitter
Basan : Tabi : Impremeur	Berilenme : Beraet : Acquittement
Basarık : Pedal	Berilenmek : Teberri etmek, beraet etmek : Etre acquitte
Basış : Tazyik	Berilenmiş : Beriyyüzümme
Basıçlamak : Tazyik etmek : Oppresser	Bekem : Muhkem
Başın : Esasî : Principal	Bekit : Vakf, tesis
Başmanlar : Esas, rüesa	Bekiten : Vakıf
Başsağı : Taziye	Bekitler : Evkaf
Başsağlamak : Taziye etmek	Bekitme : Tarsin
Baştak : Muharrir : Promoteur	Berilik : Beraet : Innocence
Başvurak : Mercii, aid	Berkem : Müstahkem
Batın : Gurub	Berki : Metanet : Solidité, resistance
Batır : Şeci	Berkite : Kuvvei müeyyide : Sanction
Batırılmak : Tecellüd göstermek	Besbellik : Bedahet : Evidence
Batka : İflas	Beslem : İlaşe
Batkamak : İflas etmek	Beti, Betik : 1. Varaka : Fuille 2.Mektub, name, 3.Tahrirat,tezkere
Bayar : Celil	Betikler : Evrak
Bayarlar : Ayan : Notables	Betil : Haceri semavi
Bayık : Muhakkak, alettahkik, şühbesiz	Betimen : Katib
Bayındırmak : İmar etmek	Betimenlik : Kitabet
Bayla : 1. Cilve 2. Şive, eda : Grace, charme	Betke : Makale : Article
Baylav : Şart	Bezeksell : Yezvini : Decoratif
Baylavbeti : Şartname	Bırakğ : İmtiyaz : Concession
Bayragün : Yevmi mahsus:Fete	Bırakım : Ruhsat
Bayramak : Tes`id etmek : Feter	Bırakışma : Mütareke
Bediz : Bedi : Merveille	Bırakışmak : Mütareke etmek
Bedizel : Bedii	Bırakutlar : Metrukut
Beğendeğer, Beğenilir : Şayanı takdir	Bildirig : 1. Tebrig, tebligat 2.Beyanname
Beğenik, beğenilmiş : Pesendide, makbul, meşhur	Boğuluk : Kemend
Beğence : Takriz	Bolavurt : Tafrafürüş : Charlatan
Bekitmek : Tarsin etmek	Bor : Mey, hamr
Beldek : Alamet	Borçsıratma : İtfayı düyun
Beldekler : Alaim, araz	Boşartmak : 1.Terhis etmek : Congedier 2.Tahliye etmek 3.Serbest bırakmak
Belgem : İlam	Boşinan : Batıl itikad : Fausse croyance
Belgen : Mevsuk	Boşinanlar : Etabil : Superstitions prejuges
Belgin : Şöhretli, meşhur 2.Malum	Boşsanı : Zehabı batıl
Belginler : Meşahir	Bozut : Mefsedet, nifaku şikak, fesad, fitne:Corruption,sedition,perturbation
Belgirtme : İsbat	Bozutuç : Münafik, müfsid, fitnecu
Belgit : Sened	Bozutuçluk : Münafıklık, müfsidlik, mefsedet
Belin : Haşyet	Bozutulama : Tahrif
Belirgi : Tebartız	Bozutulmuş : Muharref
Belit, belişme : Taayyün	Bozutmak : İfsad etmek:Corrompre
Belişmek : Taayyün etmek	Böle : Sütün
Belletim : Müzakere : Repetition	Böleç : Maksim
Bellilik : Müayyeniyet	Bölek : Fıkra : Paragraphe
Bellsiz : 1. Mechül, gayrimuayyen : Inconnu, incertain 2.gayrimahsus	Bölem : Tefrika : Feuilleton
Beltir : Meydan : Carrefour	Bölgel : Nahiyevi : Regional
Benbenlik : Nahvet : Orgueil	Bölsüz : Cüz`ü layetecezza : Atome
Bengilemek, bengileştirmek : Tebid etmek : Eterniser	Buç : Hudud
Benzek : Taklid	Buçlamak : Tahdid etmek : Limiter
Benzet : Taklid	Buçlu : Mahdud : Limite
Benzetçi : Mukallid : Imitateur	Buğurma : Tebahhur
Benzetleme, benzetmel : Taklidi	Bulcay, buluşak : Mev`idi mülakat
Benzetlemek : Taklid etmek	Bulduru : Fihrist
Berileme : Tenzih	

Bulgu : Vicdan : Conscience	Değre : Daire : Cercle
Bulman : Muhteri, mucid : Inventeur	Değrel : Dairevî : Circulaire
Bulu : İhtira, icad : Invention	Değşin : İstihale
Büget : Su bendi, bend : Barrage	Değşinmek : İstihale etmek
Büksül : Mevce	Değşitleme : Muavaza
Büksülme : İvıvac	Dekçi : Mekkâr, dessor, hilekâr, ayyar : Ruse, intriguant, fourbe
Bürüm : Zarf : Enveloppe	Delçe : Mesame
Bürümlü : Mazruf, mazrufen	Deleceen : Sakib
C	Denev : Tecrübe
Cezel : Cezai : Penal	Dendeş : Küfûv, adil, muadil : Equivalent
Cete : Cehd : tache, effort	Dengeşmek : Teadül etmek
Ceteleşme : Mücahede	Dengeştirmek : Tevazün etmek, tevzin etmek : Equilibrer
Cismel : Cismanî : Corporel	Dengey : Siklet merkezi
Cuda : Asla, haşâ, kat'ıyyen, kat'a	Denizel : Bahrî : Maritimemahfil
Cumlama : Cemi : Addition	Derge : Dergah, mahfil, hanıkah
: President de la Republique	Dergimek : Tedvin etmek
Cumlamak : Cem etmek : Additioner	Dergin : Müdevven
Cumlayın : Cem'an : En tout	Derilgen : Tertibli
Cumur : Cümhur : Publicanis	Dermeç : Muktetefat
Cumur Başkanı : Reisi Cümhur	Devrel : Mevku
Cumur Başkanlığı : Riyaseti Cümhur	Dılığ : Dılı
Cumurcu, cumurcul : Cümhuriyetperver : Republican	Dışahlâksal : Lâahlâkî : Amoral
Cumuriyetler, cumurluklar : Cemahir	Dış Bakani : Hariciye Vekili
Cumurluk, cumuriyet : Cümhuriyet : Repiblique	Dış Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı : Hariciye Vekâleti
Cumursal : Cumhurî	Dış Dinsel : Lâdini
Cusun : Cins : Genre	Dışnomal : Gayritabii, anormal
Cusundaş : Mütecanis, hemicins	Diben : Zemin : Fonds
Cusundaşlık : Tecânüs	Diki : Amût, sütun, şakul
Cusunlar : Ecnas	Dilger : Takrir
Cümleyn : Cem'an : En tout	Dilev : 1.Mütalebe, müdde; 2.Dava
Ç	Dilev açmak : Dava etmek
Çağan : Mevsim	Dilevci : Davacı
Çağbeti : Takvim	Dilevermek : Fâş etmek, ifşa etmek
Çağırman : Dellal : Crieur public	Dilevler : Müddeiyat, mütalebat
Çağırmanlık : Dellaliye	Dilge : Şerha
Çağlık : Mevku	Dilgem : Teşrih
Çağrık, çağrılı, çağrılmış : Med'uv	Dilgelemek : Teşrik etmek
D	Dinastî : Hanedan
Dağılaşmak : Tevazu etmek.	Diniz : Mutmain : Convaineu
Dağıtmaç : Müvezzi	Dinilemek : Tatmin etmek
Dakka : Dakika	Dinizlik : İtminan
Delay : Umman : Ocean	Dinlenek : Âramgâh : Lieu de repos
Dalum, dalınç : İstiğrak	Dipsel : Esasî : Fondamental
Damık su : Mai mukattar	Direnci : Musir
Danak : Ucube, acıbeı hilkat	Dirkeç : Sütun
Danışım : Meşveret	Diye : 1. İfade; 2. Mantuk
Danışıt : Şûra	Diye : Beyanat : Declaration
Değet, değey : Temas	Dizeç : Satr
Değette bulunmak : Temasta bulunmak	Doğak : Matla
Değışgeç : Muadil	Doğusa : Lohusa
Değışit : Taviz, ivaz	Doğuşlu : Bihzad : Bien né
Değışkel : Muaddel : Modifie	Doğut : Maskatı reis
Değışkemek : Tadil etmek : Modifier	Dokunam : Lâmise
Değışmen : Mubadil	Dokuş : Temas
	Dolan : Tezvir

Dolancı : Müzevvir

Donsuk : Camid : Inanimé

Donşak : Cümudiye : Glacier

Doy : Ziyafet

Doysak : Müstağni

Doysatmak : İğna etmek

Doyu, Doyurgu : İşbâ

Doyuksamak : Gina getirmek

Doyumsama : İstiğna

Doyumsamak : İstiğna etmek

Dölen : Azm, cezm

Dölenmek : Azmetmek

Dölerme : Tenasül : Procréation

Döngge : Mahrek : Trajectoire

Döngül : Medar

Dönü : 1. Tevbe; 2. Devr; 3. Rücü

Dönükbaş : Sergerdan

Dönümek : Tevbe etmek

Dönüyücü : Taib

Dura : Sebat

Durlu : Müstakar, sâbit

Durluk : İstikrar

Dursama : Tatil

Dursamak : Tatil etmek

Duruştay : Mahkeme

Duyak : Uzvu his

Duyal : Hissî : Sentimental, sensoriel

Duyganlık : Hassasiyet : Sensibilité

Duygucu : Hissiyatperest

Duymaç : Muhbir

Duyuk : Peyam, mesmu

Duyuklaşma : Muhabere, mürasele

Dürüş : Himmet, cehd : Tache, effort

Dürüşken : Mukdim

Dürüşmek : Gayret etmek, cehdetmek, teemmül etmek; S'efforcer, tâcher

Düşerge : 1. Fariza, vecibe; 2. Nasib

Düşgelmek : İsabet etmek

Düşgetirmek : İsabet ettirmek

Düşke : Araz, ârıza : Accident

Düşkel : Ârızı : Accidentel

Düşkünezen : Zebunküş

Düzem : Düzemeç : Tertib : Ordre

Düzemek : Tertib etmek

Düzmen : Bestekâr : Compositeur

Düzeygiç : Tesviye ruhu

Düzge : Nesak

Düzü : Tarz

Düz ürem : Faizi basit

E

Ebe : Kabile

Edevler : Âdab

Edinek haklar : Hukuku müktesebe : Drotis acquis

Edinik : Müktesebe

Edinsel : Kisbî

Eğmel : Mukavves : Courbé, arqué

Eğriç : Münhani

Ekelge : Mezraa

Ekitli : Munsif : Equitable

Ekitmek : Nisfet etmek, insaf etmek

Eklenik : Mülhak : Annexe

Ekse : Nâkis : Moins

Eksin : Âciz : Incapable, inpuissant

Eksince : Âcizane

Eksinler : Aceze

Eksinler yurdu : Darülâceze

Eksinlik : Acz

Eksinmek : Âciz kalmak

Ekşit : Hâmız, asit : Acide

Ekşitlenmek : Tahammuz etmek

Ekzemek : İcrayı memuriyet etmek, icrayı sanat etmek : Exercer

Ekzenme : Mümarese

Eline : Yadbeyad : Directement

Eliuz : Çiredest

Emdeme : Müdavât

Emgen : Eczacı

Emget : Eczahane

Erece : Pâye, rütbe, mertebe

Ereceler : Meratib

Eрге : Maksud, maksad, garaz, meram

Eriç : İstirahat

Eriçlik : Huzur ve âsaiyş, rahat

Eriçsiz : Bihuzur : Sans repos, gêné

Es : Zihn

Esi : Asil

Esillik : Asalet

Esimek : İlham etmek

Eskin : Nesin, rüzgâr

Eskinler : Riya

Etizlenme : 1. Tecessüm; 2. Teşahhus

Eten : Madde : Matière

Etenci : Maddiyun : Materialiste

Etensel : Maddî : Material

Etiz : Cism : Corps

Etizler : Ecsam

Etke : Âmil : Facteur, mobile

Etleç : Mülâhhâm

Evele : Tevil

Evelemek : Tevil etmek

Evelem : Mûsaraat

Evemek : İstical etmek, acele etmek

Evin : 1. Lûb : Pülpe; 2. Cevher

Evrinmiş : Müttekâmil

Evrinmek : Tekâmül etmek

Eylev : Amel, fiil

Eylevler : Âmâl, e'âl

G

Geçegen : Muvakkat

Geçiv : Hiciv

Geçivci : Heccâv

Genel savaman : Müddei umumî
Geneloy : Reyî âm
Genit : Teşrih, Şerh : Commentaire
Genitmek : Teşrih etmek, Şerh etmek
Genlemek, genlik vermek : Terfih etmek : Améliorer
Genli : Müreffeh : Aisé
Gerçe : Şe' niyet, hakikat : Réalité
Gerçel : Hakikî, şe'ni : Réel
Gerçelemek : Tahakkuk ettirmek : Réaliser
Gerçelenebilir : Kabili Tahakkuk
Gerçeleşme : Tahakkuk : Réalisation
Gerçeleşmek : Tahakkuk etmek
Gerçelik : Hakikat : Réalité
Gerçin : Anket, tahkik, tahkikat
Gerçinci : Muhakkik
Gerçinlemek : Tahkik etmek
Gerçinlendikte : Ledettahkik
Gerçinlendikten sonra : Badettahkik
Gerçinlenebilir : Kabili tahkik
Gerçinlenmiş : Muhakkak
Gerçinleşme : Tahakkuk : Vérification
Gerit : İade
Geritli : İadeli
Geritli bağıtlı : İadeli, taahhütlü
Geritmek : İade etmek
Geysi : Kısve, came
Gezek : Mesire
Gezin : Seyahat
Girek, girit : Medhal
Giret : İdhalât : Importation
Girim : Duhul
Giriç : Giriş
Gizaç : İfşaat : Divulgation, révélation
Gizbili : Keramet
Gizden : Bâtınî : Esotérique
Gizdeş : Mahremi esrar, mahremi râz, sırdaş : Confident
Gizep : Hikmet
Gizer : Ketum
Gizerlik : Ketumiyet
Gizely : Harîm : Sanctuaire
Göçeyil : Hicrî
Göçünmüş : Mütevaffa
Gökçül : Nilgün
Gömme alayı : Tedfin merasimi
Gömülge : Medfen
Gönülmeç : Cemile
Görem : Basra : La vue
Göret : Ziyaret
Göretçi : Zâir : Visiteur
Görey : Nezaret, manzara
Görgüç : Adese : Lentille
Görgüçsel : Adesî
Görmen : Müşahid
Görülük : Cihannüma
Görüüşü : Müzakere
Göyet : Rasadhane

Göymen : Râsîd
Göynü : İstirab, piçü tâb
Göyüm : Rasad
Gözen : Cazibeli, cazip
Gözerim : Ufk : Horizon
Gözet : Nezaret : Surveillance
Gözlemen : Râsîd
Gözyumu : İğmazı ayn
Gücem, gücen : Sitem
Gücame : Gadr
Gücemek : Gadr etmek
Güçemen : Gaddar, zalim : Cruel
Güçengen : Seriül'infiâl
Güdem : Sevk ve idare : Direction
Güdemek : 1.Sevk ve idare etmek : Driger; 2.Takib etmek
Güden : Mürevvic
Güderge : Fikri takib
Güleşme : Musaraa
Gündebir : Ruzmerre
Günnyıl : Senei şemsiye
Gürelme : Tefeyyüz, feyz
Gürelmek : Feyzdar olmak, feyz bulmak
Gürelmiş : Feyzdar
Gütge : Muzmer, fikri muzmer
Güzey : Saye

H

Hak iyesi : Müstehik
Haktanır : Hakşinas :Equitable
Ham ürüt : Hasıraltı gayrisafıye
Haykırı : Feryad, efgan, figan
Hötlem : Tehdit
Hötlemek : Tehdit etmek : Menacer
Hura! : Aferin : Bravo
Hükümen : Hakim : Juge
Hükümenler : Hükkâm

I

Ira : Seciye, siret, haslet, şemal
İralar : Hasail.
Iram : Buud : Dimension
İramlar : Eb'ad
İrlam : Sürud
İsnık : Menus
İsı yel : Semum, sam, badı semum
İslı : Meskun
İşınak : Meşale

İ

İçelge : Meyhane
İçel güç : Kuvve-i maneviye
İçken : Ayyaş
İçkili : Mütevehhâm
İçyakan : Dilsüz
İdem : Eyzan, Kezalik
İdemen : Entellektüel, münevver, mütefekkir : Intellectual
İdentite : Ayniyet : İdentité

İdeyel : Fikrî**İdi** : Mabud, mevla, rab**İdilik** : Rububiyet : Divinité**İğcil, iğdir** : Alil, malûl : Infirmes**İğcil savaşılar** : Malûl gaziler**İğrence** : Zemime**İkin** : Sâniyen**İldeş** : Hemşehri**İldim** : Peşiman**İlemek** : Tel'in etmek : Maudire**İleritutmak** : takdim etmek : Précéder**İlgen** : Alâkabaş : Intéressant**İlimek** : Taallûk etmek**İlimmen** : Âlim : Savant**İmay** : İma**İmaylamak** : İma etmek, telmih etmek**İmaylı** : Manidar**İmkant** : karine**İmre** : Aşık : Amoureux**İmrence** : Mağbut**İmsel** : Misal**İmsilemek** : Temsil etmek : Représenter**İngiz** : Münhat : Abaissé**İngizlik** : inhîtat : Abaissement**İnsel** : Beşerî, insani : Humaine**İrde** : İrade, ihtiyar : Volonté**İrdel** : Tetebbu, mütalea, tahsil : Etude**İrdeli** : İradeli**İrdemen** : Mütetebbi, müteharri, müdekkik, muhakkik**İrdemen** : Talebe, şagird, üniversite talebesi : Etudiant**İrdesel** : İradî**İrdesiz, irdesizce** : Minharikasdin, bigayrikasdin, gayriihtiyarî, gayriiradî**İrgen** : Müsbet : Positif**İrtelemek** : Talik etmek**İspekter** : Müfettiş**İspekterlik** : Müfettişlik**İsremek** : İsrar etmek**İstekveren** : Müştehi**İsten** : ihtiyar : Option**İstenel** : İhtiyarî : Facultatif**İsteni, istev** : Mütalebe**İşanlar** : Kârazma, kâarazmûde, kârdan**İşçen, işçimen** : Faal**İşçenlik, işçimenlik** : Faaliyet**İşidem** : Samia**İşitlik** : Misma**İşletge** : Kuvvei muharrike**İşnel** : Filî**İzdemek** : İktifa etmek**İzdemem** : Peyrev, şagird, şagirdi marifet**İzdeş** : Mensub, müntesib**İzdeşlik** : Mensubiyet**İzer** : İsr : Trace**İzilik** : Rububiyet**K****Kaçıt** : Mefer, mahalli firar**Kalga** : Tereke**Kahğ** : Miras**Kahız** : Bakî, lâyemut : İmmortel**Kamoy** : Efkârî umumiye**Kamuğ** : Amme : Le public**Kamuğası** : Menfaati umumiye**Kamun** : Nahiye : **Commune****Kamun başkendi** : Nahiye merkezi**Kamunbay** : Nahiye müdürü**Kamun yönetim kurulu** : Nahiye idare heyeti**Kanağı** : Nişter**Kandırı** : İlkaat**Kanığ, kanmış** : Kani**Kanışma** : İcabî kabul**Kanıtkan** : Mukni : Convaincant**Kanlak** : Demevi**Kapaç** : Gasb**Kapaççı, kapman** : Gasıb**Kapaçlamak** : Gasbetmek**Kapsık** : Mahbus**Kaptaç** : Seddade**Karabun** : Dahiyese : Cataclysmes**Karaç** : İftira, bühtan**Karaçlamak** : İftira etmek**Karadamar** : Verid**Karal** : Ahâdî nas, avam : Plébe, populace**Karalak** : Avamfirib, avampesend**Karalı** : Mazennei su : Suspect**Karatören** : Tedfin merasimi**Karşılga** : İvaz, taviz**Kasak** : Şaki**Kasaklık** : Şekavet**Kasamak** : Mahkum etmek : Condamner**Kasanık** : Mahkum : Condamné**Kasanmak** : Hüküm giymek, mahkum olmak**Kası** : Adale : Musclev**Kasınlık** : Mahkumiyet : Condamnation**Kaslak** : Adalı : Musculaire**Kataç** : Zam : Augmentation**Katımlamak** : Terkeb etmek**Katımlanan, katınç, katın** : Mürekkebb : Composé**Katımlanmak, katınçlanmak** : Terekkeb etmek : Se composer**Katınç ürem** : Faizi mürekkebb**Kavra** : Kariha**Kavşit** : İltisak noktası**Kavşit kolları** : İltisak hatları**Kavşitmak** : Vasletmek : Conjoindre**Kavuşak** : Mülteka : Confluent**Kavuşuk** : Mülâsık**Kayırk** : Mültemes : Sollicité**Kayralcı** : Mün'im**Kayralı** : Keremkâr**Kayramak** : Lütfetmek, taltif etmek**Kazman** : Hakkâk : Graveur

Kendibiten : Hüdayi nabit	Olasal : İhtimali
Kendişler : Bizatihi müteharrik, müteharrik bizatihi : Automatique	Olasız : Gayrımuhtemel
Kendiz : İndi	Olcay : İkbal
Keskil : 1. Keder, mükedder, mukadderat : Destin, destinée; 2. Maktu	Olga : Vâkıa, vak'a : Fait
Kestör : İdare amiri	Olgalar : Vakayi
Kılga : Fail : Auteur	Olut : Emri vaki : Fait accompli
Kınav : Faaliyet	Omag : Evrenk, erike, serir, taht : Trone
Kınavlı : Faal	Onalmak : İladei afiyet etmek
Kınc : Kin	Onam : Tasvib
Kır : İskonto	Onarsa : Tarziye: Réparation, satisfaction
Kindik : Merkez	Onarsamak : Tarziye vermek
Kinema : Sinema	Onultmak : Teşfiye etmek, şifabaş olmak, şifa vermek
Koklam : Şemem	Onur kuru : ..divan haysiyeti
Kokşa : Taaffün, ufunet	Orkomutan : Ordu komutanı
Kolsalmak : Teşaub etmek, inşaib etmek	Orkurmay : Ordu erkânharbiyesi
Komutmak : Kumanda etmek	Orunsuz : Lâmekân
Konaç : Âşıyan : Nid, home	Oruntak : Mümessil : Représentant
Konutma : İkame	Oruntamak : Temsil etmek
Konutmak : İkame etmek : Placer	Otan : Vatan : Patrie
Koran : Badire	Otru : Mesken, sükna
Korkomutan : Kolordu komutanı	Oydam : Telkin : Suggestion
Korkurmay :Kolordu erkânharbiyesi	Oydamak : Telkin etmek : Suggérer
Koşukçu : Şair	Oydaşık : Muvafık : Conforme
Kovalaşmak : Tevali etmek	Oysu : Vadi : Vallé
Köknel : Cezrî : Radical	Ozansak : Mütेशair
Könü : âdil : Juste	Ö
Könülük : Adl, madelet : Justice	Öçeş : Bahs
Kötügen : Şerir	Öçeşmek : Bahse girişmek, bahis tutuşmak
Köymek : Keyetmek	Öcük : Garaz, nefsaniyet
Köze : Cemre	Öçgüder : İntikamecü
Ku : Sada, âvaz	Öçmen : Garazkâr
Kur : Heyet : Corps	Ödek : Tazminat
Kurumsak : Deyyus	Ödel : Vâde : Délai
Kusu : Kay	Öden : İkramiye, mükâfat
Kü : Şöhret : Réputation, renom	Öğrem : Ders : Leçon, cours
L	Öğreni : İttıla
Lağap : Lâkap	Ökem : Muhakeme, hikmet
M	Öklem : Mefhum
Malsırat : İstimlâk	Ökmen :Ç Hâkim : Sage
Malsıratmak : İstimlâk etmek	Ökmenler : Hükema
Mez : Zevk	Ölçe : Mesaha
N	Öleş : Laşe
Nom : Şeri, şeriat	Ölez : Fani
Nomal : Alelâde, normal, tabii	Ölger : Vecîze : Maxime, aphorisma
O	Ölnük : Münteahir
Obartma : Mübalâğa	Ölünç : İntihar
Obartmak : Mübalâğa etmek, izam etmek	Ölütke : Maktel
Ogan : Mabud, Kadiri mutlak	Ömek : Maşer, cemaat
Okuv : Kıraat : Lecture	Ömet : Ümmet : Peuple
Olaç : Hadise	Öney : Cebhe : Front, façade
	Öneylem : Tercih : Préf'rence
	Önge : Mâni, mâniâ
	Öngelen : Mütেকaddim
	Öngelme : Takaddüm
	Öngelme : Takaddüm
	Öngelmek : Takaddüm etmek

Öngü : İnad	S
Öngücü : Muannid : Tétu	Öğüt : İsrâf
Öngül : İnadet, anud : Tetu, enteté	Öğümlü : Teyakkun, ikan
Öngümek : Taannüd etmek	Öğüş : Muhasebe
Öngün : Arife	Öğüşkur : Divanı Muhasebat
Önretilmiş : Muaccl	Öğüşmek : Muhasebe rüyet etmek
Öntasar : Avanproje	Öğüşman : Muhasebeci
Önüm : Takaddüm	Öğüşmek : Tedavi etmek : Soigner
Önümek : Takaddüm etmek	Öğüşme : Vedâ : Adieu
Önürdeş : Rakîb : Concurrent	Öğüşcamak : Veda etmek
Önürdeşme : Rekabet etmek	Öğüşsal : Sihî
Önürtge : Mürevvici efkâr	Öğüşman : Muhafız : Garde, gardien
Önürtmek : Tervîc etmek	Öğüş : İhtiyat
Önüt : üstad	Öğüşlü : Müdebbir, hâzin, ihtiyatkâr
Önütler : Esatize	Öğüşürüm : Taaddi, taarruz, tecavüz
Önvermek : 1. Teşvik etmek : Encourager; 2. Müsaade etmek	Öğüş : Hey'et : Mision
Örgelenmek : Teşekkül etmek	Öğüş : Taaddi, Tecavüz, Taarruz
Örgelendirmek, örgülemek : Taazzi etmek	Öğüşlümek : Tecrit etmek
Örgenme : Taazzi : Organisation	Öğüş : Rakkas
Örgenmek : 1. Teşekkül etmek; 2. Taazzi etmek	Öğüş : Fele
Örkün : Rûkn	Öğüş : Hey'et : Délégation
Örtünç : Mübhem :Vague	Öğüş : Matrah : Assiette
Örükbeti : Şartnâme	Öğüş : Muhayyile : İmagination
Örüşük : Mudil : Comğlexe	Öğüşlamak : Tahayyül etmek
Öteygün : Evvelki gün	Öğüşlanmış : Mevhum, muhayyel
Ötü : Terane : Chant	Öğüşlama : Telkib
Ötün : Şefaaf	Öğüş : Tespit : Fixation
Övütmek : Tahnetmek	Öğüş : Müddei
Öydüşmek : Razi olmak : Consentir	Öğüş : Savaşman : Muharib
Özelgelemek : Temlik etmek	Öğüş : İddianame
Özelgelik : Mülkiyet : proriété	Öğüş : Savga : Müdafaa
Özelgörü : ictihad	Öğüş : Savgacı : Müdafî
Özelgörük : ictihadî	Öğüş : Savgal, savgalık : Tedafulî
Özgeçen : Feragat sahibi	Öğüş : Savgamak : Müdafaa etmek
Özgeçi : Feragat : Abnegation	Öğüş : Savgaman : Müdafî
Özgen : Hür	Öğüş : Savamak : 1. İddia etmek; 2. def'etmek
Özgenicil : Hürriyetperver	Öğüş : Savuk : Mühmel : Négligé
Özgenler : Ahrar	Öğüş : Savurga : İsrâf
Özgenlik : Hürriyet	Öğüş : Sayar : Hürmetkâr
Özgeren : Mütegayyir	Öğüş : Sayıt : Seyyid
Özgermek : Tagayyür etmek	Öğüş : Saypa : Masraf
Özgerti : Tağyir	Öğüş : Saypamak : Sarfetmek : Dépenser
Özgerilmiş : Muharref	Öğüş : Sayra : Gina, taganni, zezeme
Özlük : 1. Haysiyet; 2. Mahiyet	Öğüş : Sayracı, sayram, sayrıyan : Hânende,
Özsöz : Vecize : Maxime, aphorisma	Öğüş : Sayran : Terane, Sürud : Chant
Özürüt : Hasılatı safiye : Bénéfice net	Öğüş : Sekin : Sakin
Özyürekten : Ansamimilkalb	Öğüş : Seleserpe : Serbest serbest
	Öğüş : Sevgenmek : Şefkat göstermek
	Öğüş : Sıkıç : İstırar
	Öğüş : Sıkılcın, sıkıncı : zücret
	Öğüş : Sıkmaç : Mıs'ara
	Öğüş : Sıkta : Usare : Sue
	Öğüş : Sınam : Sanem : İdole
	Öğüş : Sınat : Belâ, musibet, âsib
	Öğüş : Sınatlar : Mesaib
	Öğüş : Sınay : 1. Resim; 2. Levha; 3. Tasvir, tavsif
	Öğüş : Sınayıcı, sınaıhyân : Musavvir
P	
Pazıbağ : Bazubend	
Puluç : İnnin	
Puluçluk : Ananet	
Pusarik : Mağmum : Triste, sombre	
Pürgü : Car	

Sımaylamak : Tasvir etmek
Sımaylanmak : İrtisam etmek
Sımaylanmış : 1. Musavver; 2. Mürtesem
Sımaylar : Elvah
Sımaylı : Musavver
Sıngı : İzmihlâl
Sıralarınca : Aledderecat, alâmeratibihim
Sıralaşma : Münavebe : Alternation
Sıray : Suret
Sıymak : Nakzetmek : Casser
Sililik : 1. Nezahet; 2. İffet
Simi, simil : Şebih
Simler : Temasil
Sindirgin : hâzım
Sinem : İtidal
Sinimli : Müteditil : Modéré tempéré
Somtöz : Terkib : Synthèse
Somtözel : Terkibi : Synthétique
Somtözlemek : Terkib etmek
Sonalnak : Münkazi olmak, inkıza etmek
Sonratın : Tecil
Sonratmak : Tecil etmek : Ajourner
Sonucun : Binneticce
Soralıtı : Anket
Sorav : Mes'uliyet
Soravlı : Mes'uliyetli
Sorman : Müstantik
Soykök : Ceddî âlâ : Souche
Söbü : Beyzî : Oval
Söndürge : İtfaiye
Sövgen : Küfürbaz
Söyke : Medar
Söyleni : Monoloğ, hasbihal
Sunam : kurban : Offrande
Suyumak : Temeyyü etmek
Sü Bakanı : Milli müdafaa vekili
Sü Bakanlğı : Milli müdafaa vekâleti
Süder : Tevabi, etbâ, maiyet : Suite
Süel : Askerî
Süel danıştay : Şûrayı askerî
Süel yargıtay : Divanı Temyizi Askerî
Süngün : Münbasıt
Sürçek : Üstüre
Sürel : Daimî, berdevam, pâydar
Süremek : Tevali etmek : Se succéder
Sürgüç : Merhem
Sürgüt : Müshil
Sürsal : Taarruz, Taaddi, Tecavüz
Sürsahk : Taarruzî : Offensif
Sürsalmak : Taarruz etmek
Sürülge : Menfa
Sürüt : Mahrec

Ş

Şakı : Taganni, terane : Chant
Şarbay : Belediye reisi
Şarbaylık : Belediye riyaseti

Şardaş : Hemşehri
Şarkurulu : Belediye meclisi
Şartbeti : Şartname
Şavmak : İnşia etmek
Şayga : Sefahet
Şevle : Lem'a
Şişirgenca : Şişken : Balâpervaz
Şomsamak : Teşe'üm etmek

T

Tadan : Zaika : Geofüte
Tadı : Zevk
Tanrı : Kut : Semavî kudret
Tansı : Mucize
Tansılı : Hârikavâf
Tansımak : Mefturn ve meshur olmak
Tansıtma : İcaz
Tapıyar : Müstahdem
Tapkan : Zâhit, âbid
Taplak : Muntabık : Conforme
Taplanmış : Merkû
Tapşırılama : Tavsiye
Taptama : Tatbik : Application
Taptamak : Tatbik etmek : Appliquer
Tapu kılmak : Biy'at etmek
Tasarsız : İrticalen, bilbedahe, bedaheten
Tasın : Tahmin
Tasınlama : Takdirî, tahminen, tahminî
Tasınlamak : Tahmin etmek
Taşın : Nakliyat : Transport
Tavusmak : İdarei akdah etmek
Tavust : İdarei akdah : Toast
Tayındırmak : Şahidi cerhetmek, Şahadete tânetmek
Tayla : Yâlü bal
Tecimel : Ticarî : Commercial
Tecimer : Tacir, tüccar
Tecimge : Ticarethane
Tekitlemek : İnhisara almak, monopolize etmek
Tekitler Bakanı : İnhisarlar Vekili
Tekitler Bakanlğı : İnhisarlar Vekâleti
Terkimek : Takib etmek
Terkışmek : Taakub etmek
Tevi : Tarz, siyak
Tevilem : Tensikat
Tevilemek : Tensik etmek
Tezgider : Serîüsseyr, seriülhareke, tizrefrar
Tezgidiş : Seyri seri
Tezkatar : Sûrat treni
Tezküser : Serülinfial
Tinel : Manevî : Moral, psychique
Tinli : Ziruh
Tokuca : Nefiri âm : levée en masse
Tolyapı : Kârgir
Tom : Cild
Törü : Âdet, de'b, örf, resm, taamül
Törümlü : Meşru : Légitime, legal

Törüsel : Örfi
Tuğkomutan : Liva kumandanı
Tuta : Mahsuben
Tutav : İşgal
Tutsa : Tevkif : Arrestation, détantion
Tutsamak : Tevkif etmek
Tutsu : Vasiyet
Tutsu belgesi, Tutsubeti : Vasiyetname
Tü : Her
Tüdeş : Nüsha
Tükel : 1. tamam; 2. Mükemmel; 3. Kâffe
Tükel bağış : Affi umumî : Amnistie
Tükellemek : Tekmil etmek
Tükellenmek : Tekemmül etmek
Tüken : Zeval, fenâ : Decliné
Tüme : Tetimme
Tüme : Tüveve : Corolle
Tümkomutan : Fırka kumandanı
Tümkurmay : Fırka erkânı harbiyesi
Türe : Hukuk : Science juridique
Türeç : Bid'at : Innovation
Türlüç : Tuhafiye
Tüze Bakanı : Adliye Vekili
Tüze Bakanlığı : Adliye Vekaleti
Tüzel gerçin : Tahkikatı adliye
Tüzel terkinler : Tahkibatı adliye
Tüzetken kuvet : Kuvvei adliye

U

Ucar : Haber
Ucel : Serhat
Udunma : Huşû
Udunma ve yükünme : Hudû ve huşû
Uram : Mahalle
Urasa : Hurafe
Urunç : Vecd : Extase
Urunmak : Vecde gelemek : S'extasier
Uruşak : Mareke : Champ de bataille
Usalır : Makul
Usalırılık, usalma : Makuliyet
Usalmak : Makuliyet
Usalmaz : Namakul, gayrimakul
Usuğ : Fetanet, dirayet, kiyaset
Usuğlu : Fatîn, dirayetli
Uyası : Numunei imtisal : Exemple
Uyatç : Münebbih
Uygşamak : Tevafuk etmek
Uygu : Tenasüb : Convenance, proportion
Uygunlama : Tatbik : Application
Uygunlamak : Tatbik etmek : Appliquer
Uyka : Tenazur : Symétrie
Uykamak : Mütenazır olmak
Uykaz : Mütenazır
Uyramak : Tebaiyet etmek
Uyrač : Metbu
Uyratmak : Tebaiyet ettirmek
Uyru : Tabi, tebaa : Sujet
Uyrunluk : Menütiyet

Uyrum : 1. İtaat; 2. Taat
Uyrumuz : Gayrimuti
Uyurutmak : Tahtı tebaiyete almak, tâbi kılmak, münkad eylemek : Assujettir
Uyuk : Muntabık : Conforme
Uyuran : Muti
Uyurmak : İtaat etmek, imtisal etmek
Uza : Mesafe : Distance
Uzadı : İtnab, tatvil
Uzadı : Mufassal
Uzdil : Belig, fasih : Eloquent
Uzdillik : Fesahat, belâgat, talâkat
Uzdiyem : Fasih
Uzgidim, uzgidiş : Hüsni halü hareket
Uzgören, uzgörüür : Dûrendiş, dûrbîn
Uzgörürlük : Dûrendişlik, dûrbînlik
Uzgüdü : Hüsni niyet
Uzkes : Mutlaka, katiyen, elbet, elbette
Uzkişi : Şahsiyet : Personnalité
Uzyazı : Hüsni hat : Calligraphie
Uzyön : Hüdâ
Uzyönetim : Hüsni idare
Uzyönüm : Hidayet

Ü

Üleç : Taksim
Ünde : Nida
Ündeci : Münadi
Ündemek : Nida etmek
Ürbanik : Şehirçiliğe müteallik
Ürbanist : Şehirçi
Ürbanizm : Şehirçilik
Üreğen : Feyzdar
Ürelemek : Tenmiye etmek
Ürem : Faiz, riba, nema
Üren : Nesl, zürriyet : Génération
Ürenler : Ensal
Üreşme : Tenasül : Procréation, génération
Ürkün : Panik
Ürpe : Raşe, irtiaş
Ürpek : Râşan
Ürürt : Hasılât
Üşgelmek, üstelmek : Tefevvuk etmek
Üşgelen : Mütefevvik
Üsnet : İsnat
Üsnetmek, üstüne atmak : İsnad etmek, azvetmek, atfetmek : Attribute
Üsnomal : Fevkalâde, harikulâde, adetin fevkinde
Üsten : Taahhüd : Engagement
Üsterme : İhale, tevfiz
Üstermek : İhale etmek
Üzünler : Ahzan
Üzünlü : Mahzun, hazin

V

Verimse : Teslimiyet
Verimsemek : Teslimiyet göstermek

Verinç : Medfuat	Yava : Yâve
Vuruşak : Mareke : Champ de bataille	Yayak : Piyade
Y	Yaygaz : Tevatür : Rumoir, broit
Yadbağınç : Ademitabiiyet, istiklâl	Yaygazlanan, yaygazlanmış : Mütevatir
Yadbelgin : Mechul : Inconnu	Yayılma : Sâhâi intişar
Yadbelginlik : Mechuliyet	Yedemek : İrşad etmek
Yadcusundaş : Gayrimütecانىs	Yediz : Hafta : Semaine
Yaddinsel : Gayridinî : İrréligieux	Yeğnik : Hafifmeşreb
Yadgözen : Antipatik, cazibesiz	Yeğrem,yeğrim : Salâh :Amélioration
Yadgözenlik : Cazibesizlik : Antipathie	Yeğritim : Islahat
Yedigöven : Ademiemniyet, asayışsızlık	Yeğritmek : Islâh etmek
Yadırgan : Bihuzur : Sans repos, gêné	Yeke : Vekil
Yadısa : İnkâr	Yekebeti : Vekâlet
Yadısamak : İnkâr etmek	Yekelikle : Vekâleten
Yadısiyan : Münkir	Yentakı : Takı zafer
Yadmerkezlik : Ademimerkeziyet	Yerence : Zemime
Yaduyru : Ecnebi:Sujet étranger	Yerinç : Esef
Yağınç : Suikast	Yerinli : Müessif
Yalgörü : Firaset, isabeti rey, vuzuhu nazar : Clarté de vue	Yeterge : Haddi kifayet
Yalgörür : Firasetli	Yetil : Malikâne : Domaine
Yalınmak : Tecerrüd etmek : S'isoler	Yetkil : Kifayetli, ehliyetli
Yalkı : Barika	Yetri : Nisab
Yalkın : Revnak	Yetsiz : Âciz : İncapable, impuassent
Yalkırı : İnkısarı ziya	Yetsizlik : Ademi iktidar
Yalkız : Merdümgiriz	Yeysi : Zahire : Vivres
Yalpırdamak : İltima etmek	Yığla : Medhar : Entrepôt
Yalpırılar : İltimaat	Yıkı : Harabe
Yaltırık : Nur	Yilbeti : Salname
Yalvarı : Reca, istirham	Yılçığ : Mevsim
Yanat : Tarafdar, lehdar	Yıldırğı : Tedhiş
Yançeker : Tarafgir	Yılın : Dehşet, hevl : Terreur
Yançekerlik : Tarafgirlik	Yılınç : Hevlnâk
Yandama : İltizam	Yırtlaz : 1. Şeni, eşna; 2. Fahişe
Yandamak :İltizam etmek, terfik etmek	Yırtlazlık : 1. Fuuş; 2. Şenaat
Yanı : Şekva	Yiyinci : Sefih
Yanıç : Gayritabî : Contre, natüre	Yiyincilik : Sefahat
Yanıkana : Müşteki	Yiysi : Mekûlât
Yanıkma : Şikayet	Yoğalma : Helâk olmak
Yanıkma : Şikâyet etmek, iştikâ etmek	Yoğaltım : İstihlâk
Yanıtma : Aksettirmek	Yoğaltmak : İstihlâl etmek
Yantaz : Tarafgir	Yoğaltman :Müstehlik:Consommateur
Yantazlık : Tarafgirlik	Yoğatım : İdam
Yantıkokşa : Muzadı taaffün	Yoğatmak : İdam etmek
Yantıköz : Aksi müddea :Antithése	Yoksundurmak : Mahrum etmek
Yapa : Vefa : Fidélité	Yoksunmak : Mahrum olmak
Yaraç : Alet : Instrument	Yoldürme : Kat'ı merahlil
Yarbaşkan : Reis muavini	Yora, yoru : Tefsir, tabir
Yardaş : Refiki mesai	Yoracı : Muabbir, müfessir
Yardirektör : Müdür muavini	Yoramak : Tabir etmek, tefsir etmek
Yarsılı : Haris, muhteris : Ambitieur	Yoruk : Siyret
Yarşubay : Zabıt vekili	Yönel : 1. Teveccüh; 2. İltifat
Yarsağmak : Nehyetmek, men etmek	Yönet : !. Sevk ve idare: Direction; 2. İstikamet;
Yasav : Zabtu rabt, inzibat	3. Viche : Directif
Yasavsızlık : Ademi inzibat	Yönetge : Müsteşar
Yasavul : Zabıta	Yönetke : İdare
Yatırı : Tevdiat	Yöney : Cebhe : Front, façade
	Yörütgrn kuvvet : Kuvvei icraiye
	Yukarlamak : Terfi etmek

Yumsama : Teyemmün

Yumuş : Temrin : Exercise

Yunu : Gasl

Yuval : Üstüvanî

Yuvarcık : Küreyve

Yuvu : Silindir

Yüken : Taahhüd : Engagement

Yüken : Taahhüd : Engagement

Yükenmek : Taahhüd etmek : S'engager

Yüket : Mekâri

Yükümel : Mecburî

Yüret : İcra

Yüretim : Tatbik : Exécution

Yüretke : İcra dairesi

Yüretmek : İcra etmek

Yürettirmek : İcra ettirmek

Yürüm : Cereyan : Courant, marche

Yürünge : Mahrek : Trajectoire

Yürüşme : Mütâşat

Yüzel : Cebhe : Front, façade

Yüzeyküre : Kürei musattaha

Yüzlek : Sathî : Superficiel

Yüzölçer : Mesahai sathiyе

SONUÇ

Kılavuzun hızlı bir şekilde hazırlanışı ve hazırlayıcıların bu işe fazla zaman ayırmamaları⁷ şu eleştiriyi haklı kılmaktadır: “Yabancı sözcüklerle anlatılan bir kavramın Anadolu ağızları ve halk dilindeki karşılığı ile çeşitli Türk lehçelerindeki karşılıklarının bir araya gelmesi, hangi sözcüğün seçileceği konusunda kararsızlık yaratmış, kimi zaman da bir Türkçe sözcük ayrı ayrı yabancı sözcüklerle anlatılan birden çok kavramın karşılığı olarak kullanıma sunulmuştu. Kısacası, ortaya çıkarılan geniş söz varlığı gerçek bir değerlendirmeden ve eleştiri süzgecinden geçirilmeden topluma sunulmuştu.”⁸

Kılavuz genel olarak değerlendirildiğinde Osmanlı Türkçesinde kullanılmış olan Arapça ve Farsça kelimelere karşılıklar verilirken birden fazla yöntemin kullanıldığını tespit ettik:

- Yeni karşılık üretme: **Abaylamak**: *Dikkat etmek*, **Otan**: *Vatan:Patrie*; **Ölez**: *Fani*, **Tansı** : *Mucize*, **Yaraç**: *Alet*
- Var olan Arapça veya Farsça kelimelere yapım eki getirilerek karşılık oluşturma: **Acaleci**: *Acul*, **Bahadrılık**: *Celâdet*, **Hükümen** : *Hakim* : *Juge*
- Arapça, Farsça kelimelerin imlâsını değiştirerek karşılık oluşturma: **Asuğman** : *Asüman* : *Ciel*, **Bahıt**: *Baht*, **Cumur** : *Cümhur* : *Publicanis*, **Doğusa**: *Lohusa*, **Mağden**: *Mâden*, **Ömet** : *Ümmet* : *Peuple*, **Sekin**: *Sakin*; **Sürat**: *Sür'at* **Tabiğat**: *Tebiat*, **Vahy**: *Vahy*
- Arkaik kelimelerden yararlanma yolu ile: **Sü**: *Ceyş*, **Tamu**: *Cehennem*, **Tapkan** : *Zâhit*, *âbid*, **Uçmak**: *Cennet*
- Batı dillerinden karşılık verme: **İdol**: *Mabud*, *sanem*, **Kapasite**: *Ehliyet*, *kabiliyet*, **Lojik**: *Mantık*

Karşılığı üretilmeyen/bulunamayanları olduğu gibi alma: **Ahlâk**: *Ahlâk*, **Aheste**: *Aheste*, **Elem**: *Elem*,

Mülkiyet: *Mülkiyet*, **Zam**:*Zam*, **Zan**:*Zan*

İstatistiksel bir sonuca ve dolayısıyla bir kanaate varmak üzere tek tek saydığımızda, Kılavuzda yer alan 8107 madde başından 1175'inin günümüzde kullanılmadığı tespit edildi.

⁷ Lewis, Geoffrey, age. s. 74.

⁸ İmer, Kamile, *Dilde Değişme Ve Gelişme Açısından Türk Dili Devrimi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1976, s. 87.

Önerilip de kullanılmayanlar, imlası değiştirilerek alınanlar, aynen tekrarlar ve mevcut olanlardan türetilme yoluyla elde edilenler ayrı ayrı hesaba katıldığında Kılavuzun hedeflediği sonuca ulaşamadığı söylenebilir. Yine bu sayım döküm ve rakamlar; canlı bir varlık olan dilin, doğal seyirinde elbette hemen her zaman değişmeye, gelişmeye elverişli ve açık olmasına rağmen müdahalelerle değiştirilip dönüştürülmeye pek yakın durmadığını, sıcak bakmadığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Gülmez, Nurettin, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Harfler Üzerine Tartışmalar*, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul 2006.
- İmer, Kamile, *Dilde Değişme Ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1976, s. 87.
- Korkmaz, Zeynep, *Türk Dilinin Tarihi Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi*, Ankara 1963.
- Levent, A. Sırrı, "Dilde Özleşme Hareketinin Tarihçesi", *Dil Devrimi Üzerine*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1967, s. 14-25.
- Lewis, Geoffrey, *Trajik Başarı Türk Dil Reformu*, (Çev. Mehmet Fatih Uslu), Paradigma Yayınları, İstanbul 2007, s. 74.
- Türkçeden *Osmanlıcaya Cep Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul Devlet Basımevi, 1935.
- <https://sozluk.gov.tr/> Güncel Türkçe Sözlük